

הגבורה המלווה אותנו

הראל דהן

בשנת תש"ד, כאשר הרבי מבלחוב, רבי ישראל שפירא, הדליק בצריפו בברגן-בלזן את נר החנוכה הראשון, ניגש אליו, לאחר אמירת הברכות, אחד מדיירי הצריף, עסקן לשעבר של ה'בונד' בוורשה, ופנה אל הרבי: אתה, רבי שפירא, אדם פיקח ונחמד. יכול אני להבין את הדחף שלך להדליק נר חנוכה, גם בזמנים שכאלה. מביין אני גם את החיוב ההיסטורי של אמירת שתי הברכות הראשונות, אבל כיצד יכול אתה לברך את הברכה השלישית, ברכת "שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה"? כיצד יכול אתה עוד להודות לה' על כך? על שזכינו להגיע לימים כאלה? איך יכול אתה לברך ברכה כזאת, כאשר מאות ואלפי גוויות של יהודים מתגוללים כאן, כאשר מושמדים מיליונים של יהודים? על כל אלה אתה עוד מודה, שזכית להגיע לכך?

השיב לו הרבי: הנך צודק בהחלט. כאשר ברכתי את הברכה השלישית, ברכת 'שהחיינו', אף אני הרהרתי בדבר, ושאלתי את עצמי - מה טעם בברכה זו בשעה זו? יגעתי את מוחי והעמקתי במקורות שונים כדי למצוא הסבר לצורך לומר ברכת 'שהחיינו' בשעה נוראה זו. אולם בשעה שברכתי שמתי לבי, שמאחורי עמד קהל רב של יהודים אסירים, שחזות פניהם הביעה נכונות להיאבק על יהדותם. על נכונות הקרבה זו ברכתי 'שהחיינו'; כאשר יהודים גם בתנאים כאלה נכונים להקריב חייהם למען יהדותם. על תופעה כזאת בוודאי שצריך לברך ברכת 'שהחיינו'! (אני מאמין, עמ' 248).

סיפור זה הוא דוגמה, אחת מני רבות לאורך ההיסטוריה, של מסירות נפש וגבורה למען קיום המצוות, גם בתנאים הקשים ביותר. והמתבונן בן דורנו שואל: מהיכן שאבו אותם יהודים גיבורים את הכוח והעוז לכך?

את התשובה לשאלה זו אפשר למצוא בדברי המדרש (ויקרא רבה פרשה ה, ז), וזו לשונו: "אומות העולם נקראו גיבורים וישראל נקראו גיבורים. אומות העולם נקראו גיבורים - 'מה תתהלל ברעה הגיבור' (תהלים נב, ג), **וישראל נקראו גיבורים - גיבורי כח עושי דברו**' (שם קג, כ)."

דגל הגבורה המתנוסס בקרבנו בחנוכה הוא גדול, והדבר נוגע במה שמאחד את כולנו, התורה והטהרה הפנימית, כפי שהרב קוק זצ"ל כותב על עם ישראל: "שהם צריכים להיות ע"פ שרשי התורה, שתהיה הטהרה והצניעות היסוד הראשי בחיי המשפחה, ואחריהן ימשכו יתר המידות ודעות הישראליות" (עולת ראייה א עמ' תלב). היוונים הרשעים רצו לעקור את היסוד החזק הזה, אבל החשמונאים פעלו באותה התקופה בכוח חיים גדול להרים ולעלות את רוח האומה למשך כל הדורות. הרב קוק זצ"ל מדגיש את הנקודה הזאת בדבריו: "השחרור שזכינו לו ע"י ההתעוררות הקדושה של תחית הרוח הלאומי ע"י גיבורי קינאת הקודש החשמונאים הכהנים הקדושים, הניח את חותמו על כל מהלך הדורות לכל הזמנים" (מאמרי הרא"ה עמ' 150).

תחושת הניצחון דאז צריכה לפעם בקרבנו כל הזמן, ואם לא כל הזמן, לפחות בחג החנוכה. כפי שראינו במדרש לעיל, גיבורי הכוח הם "עושי דברו" - מחזיקים בתורה ובמצוות. מסירות הנפש הגדולה שהייתה לחשמונאים, צריכה להיות בנו גם היום כנגד אלו הרוצים להשמיד את עם ישראל רוחנית וגשמית, וכאשר נהיה **חדורים אהבת ה' ונהיה דורשים את ה' יום יום**, ממילא הנסים הגדולים יופיעו בתפארתם לעיני העמים.

הנס והניצחון שקרו בחנוכה מראים ליהודים שבכל דור ודור שהמסכים העוטפים אותנו ניתנים להסרה ע"י עוז וגבורה אמיתית, שנובעת מעיסוק בתורה, כמו שאומרים בנוסח על הניסים "וודים ביד עוסקי תורתך", וע"י עמידה על ריבונותנו בארצנו הקדושה, לקיים מה שנאמר: **"זאת מנוחתי עדי עד"**¹ (תהילים קלב, יד), עד לגאולה השלמה **"בשוב אלהים שבות עמו"**² (תהילים נג, ז).

ברכת "שהחיינו" שברך הרבי במחנה היא בעלת עוצמה מיוחדת, שמראה לנו שלמרות הקשיים והצרות הרבות שסביבו, התמקד הרבי בנקודת אור פנימית, החיה וקיימת לעד. סיפור זה מלמדנו על תפיסה ייחודית, ואותה נברר להלן.

ראשית, אסור לנו להפוך את שמונת ימי החנוכה לשגרה ולחשוב "עוד נר ועוד נר", אלא להתחדש ולהתלהב כל יום מחדש, ולקחת את הכוחות הגדולים האלה

1 רש"י תהילים צה, יא: "אל מנוחתי - לא"י ולירושלים אשר קראתים מנוחה, שנאמר: 'זאת מנוחתי עדי עד'".

2 ספורנו שם: "ידה"ר שכאשר ישיב ה' את שבות עמו תהיה התשועה לכל ישראל".

להמשך השנה. ה"קדושת לוי" (דרוש לחנוכה ד"ה אמרו רבותינו ז"ל, ע"ש), מביא את הגמ' במסכת שבת (כב): "הדלקה עושה מצווה", ואומר על כך: "רצה לומר שאדם יתלהב לעבודתו וזהו הדלקה".

מפורסמת המחלוקת בין בית הלל ובית שמאי בסדר הדלקת הנרות: ב"ה אומרים שכל יום מוסיף והולך, ומאידך גיסא דעת ב"ש שפוחת והולך (שבת כא). נפסקה כאן ההלכה כבית הלל³, אולם ידוע שלעתיד לבוא הלכה כב"ש⁴. ה"פרי צדיק" (בראשית דרוש לחנוכה, הוצאת מכון משמחי לב עמ' שעד, ע"ש) מאריך בעניין מחלוקת ב"ש וב"ה, אך נשים את הדגש לענייננו, וז"ל הטהורה: "כשהרגישו בזמן הזה האור שהאיר בלב - קבעום להיות מדליקין נר חנוכה לעולם, וזהו שאמרו יעשאוּם יום טוב בהלל והודאה" (שבת כא), שע"י הלל והודאה **יאיר האור כי טוב** ועל ידי כן יזכו להוריק הרע מלב הכסיל בזמן הזה. וב"ש לפי מדתם דהעיקר **להוריק הרע** מלב כסיל".

רואים שרבי צדוק הכהן קושר את ההודאה וההלל להדלקה, היינו שע"י שהאדם מוסיף אור (אמירת הלל והודאה) הוא מסלק חושך ורע מלבו, וזו שיטת ב"ה בהדלקה - "מוסיף והולך". מאידך גיסא, לשיטת ב"ש העיקר הוא הסרת הרע מן הלב - "פוחת והולך".

גם הרב זווין זצ"ל בספרו "לתורה ולמועדים" (עמ' 391 בהוצאת קול מבשר), מדגיש את היסוד הפנימי במחלוקת ב"ש וב"ה. ולעניין ב"ה כותב: "ע"י אור של התורה ממילא יגרש החושך של הרע, מעט אור דוחה הרבה חושך מאליו וממילא, כל שכן הרבה אור. 'אם פגע כך מנוול זה משכהו לבית המדרש' (קדושין ל), התורה של בית המדרש תגרש ממילא את המנוול".

אנו צריכים להיות נטועים בבית המדרש, שלא יפגע בנו יצה"ר וינצחנו בכל עת, "בראתי יצר הרע בראתי לו תורת תבלין" (שם). ולכן, ע"י שאנחנו מצפים להתחדשות בכל יום, בחנוכה בפרט ובכל הימים בכלל, עד לגאולה השלמה ובניין בית הבחירה, וע"י שאנו מגבירים חיילנו בתורה להגדילה ולהאדירה - יסתלק החושך הגדול.

3 וז"ל השו"ע: כמה נרות מדליק? בלילה הראשון מדליק אחד, מכאן ואילך מוסיף והולך אחד בכל לילה עד שבליל האחרון יהיו שמונה" (שולחן ערוך או"ח סימן תרעא, ב).

4 פתח עינים לחיד"א (אבות פ"ה אות יז), ר' אברהם בן הגר"א בפירושו לתפילה (ברכות קריאת שמע), בשם אביו.

מתוך הדברים:

לעתיד לבוא נפסקת הלכה כב"ש, אבל היום אנחנו פוסקים הלכה כב"ה. עם זאת, כאשר נתבונן על עמנו מבחינה גשמית וגם מבחינה רוחנית, נבחין שאנו בבחינה מסוימת כבר מגלים את דעת ב"ש להסיר הרע, להלן כמה דוגמאות:

מבחינה גשמית: כאשר החיילים היקרים נלחמים באויבינו, שבכל דור ודור עומדים עלינו לבלותינו - והקב"ה מצילנו מידם, שהוא נותן רוח בחיילים לא לפחד ולהמשיך לכבוש את הארץ הקדושה. וכן במלחמה על בניין ארצנו ע"י המתיישבים, ובכל דבר המצריך אמירה ועמדה איתנה בכדי לגלות את אור ה' בצד הגשמי על מתכונות⁵.

מבחינה רוחנית: גם כאן זוכים אנו לראות בהתמעטות החושך הנורא שסבל עמנו בגלות, אם בקיבוץ הגלויות, ואם בקול התורה ההולך וחזק במקומות הרחוקים מתורה, גרעינים תורניים מוקמים. כל זאת, על מנת להכין את הקרקע למשיח בן דוד שיבוא ויגאלנו, ולבניין בית המקדש השלישי בתפארתו, כהנים לדוכנם, לווים לשירים ולזמרם, וישראל לנוויהם.

5 מובא בספר קול התור לתלמיד הגר"א (עמ' 28): "אומר רבנו הגר"א (ראה אדרת אליהו דברים יא, לא) בזכות שתראשו אותה תשבו בה, ובמה תירשוה? בה' חזקה. וחזקה היינו בניין ונטיעה כדין חזקת קרקע בכללות... ולעת הצורך גם בה' חזקה". בבניין הארץ ישנם שני חלקים: הישוב בארץ והפרחת השממה, ומלחמה לה' בעמלק.

